

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Karska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Czubik

Marek Sławomir Molczyk (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości Banku S.A. w upadłości z
siedzibą w W.

przeciwko K. P.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 4 czerwca 2025 r.,

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od wyroku
Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 5 maja 2017 r., sygn. I ACa 1114/16,

- 1. Uchyła wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 5 maja 2017 r.
o sygn. I ACa 1114/16 w całości i przekazuje sprawę temu Sądowi
do ponownego rozpoznania;**
- 2. Znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania
wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.**

JW

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 5 maja 2017 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach sygn. I ACa 1114/16 oddalił apelację pozwanej K. P. od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie I C 447/15 zasądającego od niej na rzecz powoda Bank S.A. w W. kwotę 117 207,44 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości 10% w stosunku rocznym od kwoty 110 508,59 zł od dnia 28 lipca 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. z zastrzeżeniem, iż nie mogą przekroczyć czterokrotności stopy lombardowej NBP i dalszymi ustawowymi odsetkami od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty oraz z dalszymi odsetkami za opóźnienie od kwoty 3098,38 zł od dnia 29 lipca 2015 r. do dnia zapłaty.

Powyższe orzeczenia zapadły na gruncie następujących ustaleń faktycznych:

K. P. 20 września 2005 r. zawarła z Bank S.A. w W. umowę kredytu hipotecznego nr [...] w celu konsolidacji kredytów zaciągniętych przez nią w innych bankach, których rata miesięczna wynosiła około 2500 zł. Po konsolidacji rata kredytowa należna powodowi wynosiła miesięcznie 750 zł. Przed zawarciem umowy pozwaną poinformowano, iż kredyt będzie indeksowany względem kursu franka szwajcarskiego, który wówczas był niski. Uprzedzono także, że kurs może rosnać i istnieje w związku z tym określone ryzyko obciążające kapitał pozwanej. Pozwana przed zawarciem umowy z powodem analizowała także oferty innych banków, zaakceptowała ewentualne ryzyko.

Jak stwierdził Sąd pierwszej instancji, powód zgodnie z powyższą umową udzielił pozwanej kredytu w wysokości 82 716,38 zł indeksowanych kursem CHF. Spłata kredytu miała być dokonywana w 240 równych ratach kapitałowo-odsetkowych. Zgodnie z § 2 ust. 1 umowy przewidziano, że w dniu wypłaty kredytu lub każdej transzy kwota wypłacanych środków będzie przeliczana na walutę, do której indeksowany jest kredyt, według kursu kupna walut określonych w „Bankowej tabeli kursów dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych” obowiązujących w dniu uruchomienia środków. W § 4 ust. 2 umowy przewidziano, że wysokość zobowiązania będzie ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w walucie indeksacyjnej po przeliczeniu według kursu sprzedaży walut.

20 września 2005 r. strony podpisały aneks do powyższej umowy kredytu hipotecznego, w którym odroczone płatność części rat kredytu, przy przeliczeniu rat w odniesieniu do ustalanego według postanowień umownych kursu CHF. Stosownie do § 1 pkt 1 aneksu, w okresie 24 miesięcy od dnia wejścia w życie aneksu, kredytobiorca zobowiązał się do comiesięcznych spłat rat kredytu wynikających z harmonogramu ustalonego w oparciu o kwotę kredytu powiększoną o wysokość prowizji w kwocie w złotych polskich odpowiadającej iloczynowi rat kredytu wyrażonej w CHF i kursu sprzedaży CHF ogłaszanego przez NBP, w dniu poprzedzającym dzień zapadalności raty, o wskazanych kryteriach ustalania, przy czym ryzyko kursowe wynikające z dokonywania przez klienta wpłat w terminach innych niż określone w harmonogramie, ponosi kredytobiorca.

Pozwana spłacała kredyt nieregularnie do końca 2014 r., kiedy to uznała kredyt za spłacony i zaprzestała regulowania zobowiązań. Powód pismem doręczonym w dniu 31 marca 2015 r. wypowiedział pozwanej umowę kredytu z zachowaniem 30-dniowego terminu wypowiedzenia, a w dniu 27 lipca 2015 r. wystawiono przeciwko pozwanej wyciąg z ksiąg bankowych stwierdzający jej zobowiązanie na kwotę 117 207,44 zł, w tym należność główną w wysokości 110 508,59 zł, odsetki umowne za okres od 1 grudnia 2014 r. do 3 maja 2015 r. w wysokości 3098,38 zł oraz opłaty i prowizje w kwocie 207,12 zł.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że nie dopatrywał się podnoszonej przez apelującą sprzeczności umowy kredytu hipotecznego z 20 września 2005 r. z regulacją ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, stwierdzając, że umowa spełnia wszelkie wymogi formalne określone w normach ustawy w brzmieniu znajdującym zastosowanie. Sąd Apelacyjny ponadto podzielił stanowisko, zgodnie z którym dopuszczalne i skuteczne jest zawarcie w umowie kredytu klauzuli indeksacyjnej, pozwalającej na odniesienie wysokości spłaty rat kredytowych do kursu CHF, ustalanego w oparciu o publikator, wskazany konkretnie w umowie, a opierający się o określone, obiektywne kryteria finansowe, niezależne od stron. Nie sposób, zdaniem Sądu drugiej instancji, przyjąć, iżby klauzula indeksacyjna zawarta w umowie stron była sprzeczna z ustawą czy zasadami współżycia społecznego. Zawierała ona bowiem jasno określony mechanizm indeksacji zarówno co do publikatora, jak i sposobu ustalania kursu

waluty, a także czynniki wpływające na wysokość kursu, pozostające poza wpływem banku (zob.: wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, Biuletyn Sądu Najwyższego rok 2016, Nr 5). Pozwana nadto została prawidłowo poinformowana o ewentualnym ryzyku związanym z różnicami kursów walut i świadomie podjęła decyzję odnośnie kolejnego zobowiązania kredytowego.

Odnosząc się do zarzutu pozwanej, zgodnie z którym prawo bankowe, w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy kredytu hipotecznego, czyli w dniu 20 września 2005 r., nie przewidywała możliwości zawarcia umowy zawierającej klauzulę indeksacyjną, Sąd Apelacyjny wskazał, iż wspomniana regulacja ustawowa wówczas znajdująca zastosowanie (w szczególności art. 69 ust. 1 i 2 ustawy) oraz art. 353¹ k.c. nie stały na przeszkodzie takiego ukształtowania stosunku zobowiązaniowego, jak uczyniły to strony niniejszego postępowania.

W świetle całokształtu okoliczności sprawy, po analizie treści umowy nr [...] oraz praw i obowiązków jej stron, Sądy obu instancji nie dostrzegły braku równowagi stron, nieekwiwalentności świadczeń, naruszenia zasad etyki, rzetelności w obrocie, słuszności kontraktowej, czy też zasad współżycia społecznego. Pozwana podjęła decyzję o zaciągnięciu określonego zobowiązania kredytowego, korzystając z określonych preferencji w zakresie warunków spłaty kredytu konsolidacyjnego, możliwości okresowego wstrzymania płatności rat, licząc się także z możliwością ryzyka związanego z różnicami kursów walut. Działan powoda określanych przez skarżącą w apelacji jako nierzetelne, niemoralne, oszukańcze, nielegalne nie ujawniono, nie sposób było także podzielić stanowiska pozwanej o jej pokrzywdzeniu w wyniku takich praktyk powoda.

Twierdzenia apelującej o niezgodnym z umową zaliczeniu prowizji związanej z podpisanym przez strony aneksem do umowy (...) do należności głównej i niesłusznemu poddaniu indeksacji opłaty mającej być jednorazową, nie znalazły potwierdzenia w treści tego zobowiązania umownego. Jak bowiem ustalono, zgodnie z aneksem pozwana zobowiązała się do comiesięcznych spłat rat kredytu wynikających z harmonogramu ustalonego w oparciu o kwotę kredytu powiększoną o wysokość prowizji w kwocie w złotych polskich odpowiadającej iloczynowi rat kredytu wyrażonej w CHF i kursu sprzedaży CHF ogłaszanego przez NBP, w dniu poprzedzającym dzień zapadalności raty, o wskazanych kryteriach ustalania,

przy czym ryzyko kursowe wynikające z dokonywania przez klienta wpłat w terminach innych niż określone w harmonogramie, ponosić miałyby pozwana.

Jeżeli chodzi o stanowisko skarżącej, zgodnie z którym klauzula indeksacyjna zawarta w umowie kredytu hipotecznego łączącej strony, stanowi klauzulę abuzywną wpisaną do rejestru klauzul niedozwolonych, Sąd Apelacyjny zgodził się z Sądem I-ej instancji, iż orzeczenia przytaczane w toku postępowania i środka zaskarżenia, nie odnosiły się do realiów niniejszej sprawy oraz stosunku zobowiązaniowego łączącego strony, były wydane na kanwie odmiennych stanów faktycznych i nie sposób uznać ich mocy wiążącej w rozpatrywanej obecnie sprawie. Sąd Apelacyjny zaznaczył, że nawet wpis określonych postanowień umownych do rejestru klauzul niedozwolonych nie stanowi o ich wyłączeniu z obrotu prawnego i bezskuteczności czy nieważności z mocy prawa; ich ocena winna bowiem być dokonywana każdorazowo, w odniesieniu do konkretnych postanowień umownych w danej sprawie, po wszechstronnej analizie całokształtu danego zobowiązania umownego stron oraz ryzyka, które zdecydowały się ponieść (zob.: wyrok Sądu Najwyższego z 23 października 2013 r., IV CSK 142/13, Lex nr 1385868).

Sąd Apelacyjny nie dopatrywał się, po zbadaniu treści stosunku zobowiązaniowego łączącego strony w niniejszej sprawie, podstaw dla dyskwalifikacji postanowień umownych przewidujących indeksację kredytu hipotecznego zaciągniętego przez pozwaną u powoda, z przyczyn podnoszonych w apelacji czy też branych pod uwagę z urzędu, z przyczyn wyżej wskazanych.

Sąd Odwoławczy podkreślił, że okoliczności, które mogłyby być w tym zakresie ujawnione w wyniku dysponowania wiedzą specjalistyczną z dziedziny finansów i bankowości, a które przemawiałyby za wykazaniem twierdzeń pozwanej o jej realnym i konkretnym pokrzywdzeniu w wyniku zastosowania kwestionowanej umownej klauzuli indeksacyjnej, strona skarżąca w toku procesu przed Sądami obu instancji nie udowodniła, nie wykazała także w tej mierze inicjatywy dowodowej stosownie do treści art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. Sąd Apelacyjny zaznaczył, iż pozwana osiągnęła cel umowy, uzyskując korzystne i pożądane dla siebie obniżenie wysokości miesięcznych rat kredytu konsolidacyjnego z kwot po 2500 zł na 750 zł, na mocy aneksu do umowy umożliwiono jej czasowe wstrzymanie płatności rat,

uzyskała oprocentowanie kredytu ocenione przez nią jako korzystniejsze w stosunku do ofert innych banków.

Fakt następczego znacznego wzrostu rozmiaru umownego zobowiązania kredytowego pozwanej wobec powoda pozostałego do realizacji, powiązać wypadało jedynie ze wzrostem kursu CHF w określonym czasokresie, który pozostawał poza sferą wpływu obu stron postępowania, aczkolwiek które to ryzyko było wkalkulowane w podjęcie przez pozwaną decyzji kredytowej. Możliwość jego wystąpienia było należycie skarżącej przedstawione, aczkolwiek zapewne ryzyko związane z różnicami kursów nie zostało przez nią właściwie ocenione; trudno jednak tu odpowiedzialnością obarczać powoda. Powyższe obiektywne okoliczności związane z zawirowaniami na rynku walut, a wpływające w sposób oczywisty na wysokość zobowiązania pozwanej z mocy podjętych rozwiązań umownych, nie mogą nadto, zdaniem Sądu Odwoławczego, stanowić o sprzeczności umowy z zasadami współżycia społecznego (art. 5 k.c.), w żaden sposób zresztą nie sprecyzowanymi i nie skonkretyzowanymi przez pozwaną, za wyjątkiem komunikowanego przez nią poczucia pokrzywdzenia i wrażenia nieekwiwalentności świadczeń stron umowy, których nie wykazano.

Wobec tego Sąd Apelacyjny uznał, iż niewywiązywanie się pozwanej ze zobowiązania umownego, u którego podstaw legły jedynie doniesienia prasowe o nieprawidłowościach przy zawieraniu nieokreślonych kredytowych umów z klauzulami indeksacyjnymi oraz poczucie pokrzywdzenia przez bank, stanowiło uzasadnioną podstawę dla wypowiedzenia umowy przez pozwanego i dochodzenia należności z niej wynikających. Żaden z zarzutów podnoszonych w apelacji oraz branych pod uwagę z urzędu – w ocenie Sądu Apelacyjnego – nie był w stanie zniweczyć trafności kwestionowanego rozstrzygnięcia.

Na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1058) w zw. z art. 89 § 1 oraz art. 115 § 1 i § 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1093 ze zm., dalej: „u.SN”), Rzecznik Praw Obywatelskich z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wniósł skargę nadzwyczajną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 5 maja 2017 r.

I Wydział Cywilny w sprawie o sygn. akt I ACa 1114/16, zaskarżając wyżej powołany wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN zaskarżonemu wyrokowi RPO zarzucił:

1. naruszenie zasady ochrony konsumenta ustanowionej w art. 76 Konstytucji w zw. z art. 9 Konstytucji poprzez: niezapewnienie właściwej ochrony sądowej pozwanej konsumentce, będącej słabszą stroną stosunku prawnego, ograniczenie się przez Sąd do stosowania wyłącznie przepisów ustawy Kodeks postępowania cywilnego, bez uwzględnienia konsumenckiej natury podstawowego stosunku prawnego i co za tym idzie, przepisów o ochronie konsumenta zgodnie z ochroną wynikającą z prawa unijnego, a w szczególności Dyrektywy 93/13, nakazujących Sądowi z urzędu zbadanie w toku postępowania sądowego postanowień umowy kredytu pod kątem ich abuzywności;

2. naruszenie prawa do ochrony własności i praw majątkowych pozwanej zagwarantowanego w art. 64 ust. 1 Konstytucji poprzez wydanie wyroku przez Sąd z rażącym naruszeniem prawa bez zbadania z urzędu stosunku podstawowego, tj. postanowień umowy kredytu pod kątem ich abuzywności, co doprowadziło do pozbawienia pozwanej majątku na drodze przymusowej egzekucji roszczeń, które nie zasługiwały na ochronę prawną.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 u.SN zaskarżonemu wyrokowi Rzecznik zarzucił:

3. rażące naruszenie prawa procesowego w postaci art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez brak rozważenia istoty sprawy oraz niezbadania jej stanu, istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy, wobec niedokonania badania z urzędu klauzul niedozwolonych we wzorcach stosowanych przez przedsiębiorcę (powoda w sprawie) oraz niepodjęcie skutecznych środków w celu zapobiegania stałemu stosowaniu nieuczciwych postanowień w umowach zawieranych przez przedsiębiorcę z konsumentami;

4. rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 3 k.c., w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, poprzez jego niezastosowanie w sprawie w wyniku zaniechania zbadania istoty sprawy (treści umowy między przedsiębiorcą i konsumentami), a w konsekwencji niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu,

prowadzącego ostatecznie do odmowy przyznania ochrony uprawnionej konsumentce.

5. W konsekwencji powyższego, na podstawie art. 89 § 1 zdanie 1 ustawy o u.SN, zaskarżonemu wyrokowi zarzucam naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP poprzez zaniechanie przez Sąd zbadania z urzędu, czy wyrok, o który występuje wierzyciel, nie będzie naruszał unormowań chroniących konsumentkę przed nieuczciwymi postanowieniami umowy i nieskierowanie sprawy do trybu zwykłego doprowadzi do zachwiania równowagi w sferze ochrony prawnej pozwanej konsumentki, i *de facto* wsparł działania przedsiębiorcy nakierowane na wykorzystanie słabszej pozycji konsumentki, która nie była w stanie się skutecznie bronić. Takie procedowanie sądu pozostaje w sprzeczności z zasadą lojalności państwa wobec obywateli w procesie stosowania prawa.

Mając na uwadze powyższe Rzecznik Praw Obywatelskich w pierwszej kolejności w oparciu o art. 91 § 1 w zw. z art. 115 § 2 *in fine* u.SN, wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach I Wydziału Cywilnego z dnia 5 maja 2017 r., sygn. akt I ACa 1114/16 przez Sąd Najwyższy w całości i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o stwierdzenie wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazanie okoliczności, z powodu których wydane zostało takie rozstrzygnięcie, gdyby Sąd Najwyższy uznał, że konieczne jest zastosowanie rozwiązania, o którym mowa w art. 115 § 2 *in principia* u.SN.

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną Syndyk masy upadłości G. S.A. w upadłości wniósł o oddalenie skargi w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy, zważył co następuje:

1. Badając ustawowe przesłanki zasadności i dopuszczalności wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich skargi nadzwyczajnej od wyroku

Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 5 maja 2017 r., sygn. I ACa 1114/16, w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, iż w sposób nie budzący wątpliwości orzeczenie wydane zostało przez sąd powszechny i jest ono prawomocne. Z akt sprawy nie wynika również, by wniesiono wcześniej skargę nadzwyczajną (art. 90 § 1 u.SN). Zaskarżone orzeczenie nie może też zostać wzruszone w drodze innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

2. W świetle art. 89 § 3 u.SN w zw. z art. 115 § 1 u.SN, biorąc pod uwagę datę wydania i uprawomocnienia zaskarżonego w przedmiotowej sprawie orzeczenia, nie budzi wątpliwości legitymacja do wniesienia skargi nadzwyczajnej, podobnie jak dochowanie terminu na jej wniesienie – zaskarżone orzeczenie uprawomocniło się po 17 października 1997 r., a skarga została złożona przed upływem 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy wprowadzającej do polskiego systemu prawnego instytucję skargi nadzwyczajnej (art. 115 § 1 u.SN).

3. Skarżący formułując zarzuty wyjaśnił, na czym w jego ocenie polegało w przedmiotowej sprawie rażące naruszenie zasad oraz praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji, a także rażące naruszenie prawa procesowego i materialnego. Odniósł się także do przesłanki funkcjonalnej, wskazując na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Pozwala to uznać, iż skarga spełnia wymogi formalne pozwalające na jej rozpoznanie.

4. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się już pogląd, że konstrukcja skargi nadzwyczajnej wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny podstaw szczegółowych, a następnie dopiero przeprowadzić ocenę tego, czy w przypadku uznania jednej z przesłanek szczególnych skargi za uzasadnioną, wystąpiła również przesłanka ogólna (funkcjonalna) (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

5. Sposób sformułowania zakresu zaskarżenia w rozpoznawanej skardze nadzwyczajnej sprawia, że kluczowym zagadnieniem niniejszej kontroli nadzwyczajnej jest to, czy organ władzy państwowej, jakim jest sąd, uwzględnił konstytucyjne zobowiązanie państwa do ochrony konsumentów, wyrażone w art. 76 Konstytucji. Pozostałe zarzuty sformułowane względem zaskarżonego orzeczenia dotyczą jedynie możliwych naruszeń prawa będących konsekwencją niewywiązania

się z obowiązku wynikającego z art. 76 Konstytucji i dlatego ten zarzut winien być rozpoznany w pierwszej kolejności.

6. Sąd Najwyższy przychylił się do stanowiska uznającego art. 76 Konstytucji za dopuszczalny wzorzec kontroli orzeczeń na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN oraz do przedstawionej w tym zakresie interpretacji art. 76 Konstytucji przeprowadzonej w oparciu o orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 23 marca 2022 r., I NSNc 503/21 i powołane w nim wcześniejsze orzecznictwo). Jak zauważył w przywołanym orzecznictwie Sąd Najwyższy, niezależnie od tego, iż Trybunał Konstytucyjny uznał (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 września 2011 r., K 8/09), że zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji „nie może (...) stanowić samoistnej podstawy skargi konstytucyjnej”, to stanowiska tego z całą pewnością nie można *per analogiam* rozciągać na skargę nadzwyczajną.

Należy wskazać, że Sąd Najwyższy w wyroku z 28 czerwca 2023 r., II NSNc 208/23, wyraźnie stwierdził, że „nic nie stoi na przeszkodzie, by traktować ten przepis Konstytucji jako pełnoprawną podstawę prowadzenia skonkretyzowanej kontroli konstytucyjności aktów stosowania prawa, jaka dokonuje się w ramach kontroli nadzwyczajnej w Sądzie Najwyższym, której bliskim odpowiednikiem jest kontrola konstytucyjności na gruncie amerykańskiej kultury prawnej”. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela ten pogląd, podkreślając przy tym, że zarówno w art. 76 zdanie drugie Konstytucji, jak i w art. 81 tego aktu, wymaga się, aby zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji formułować w powiązaniu z regulacjami prawa powszechnie obowiązującego (por. także wyrok Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2023 r., II NSNc 208/23).

7. W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, że pozwani mają status konsumentów (art. 22¹ k.c.), a źródłem spornego stosunku prawnego jest umowa kredytu hipotecznego.

8. Nie ma też wątpliwości, że art. 76 Konstytucji wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą organy państwa – w tym również sądy powszechne – do podejmowania działań w celu ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 21 kwietnia 2004 r., K 33/03:

z 13 września 2005 r., K 38/04; z 17 maja 2006 r., K 33/05; z 13 września 2011 r., K 8/09). Sąd Najwyższy zwraca też uwagę, że o nadaniu konstytucyjnej rangi ochronie praw konsumentów w art. 76 ustawy zasadniczej przesądziło uznanie, że „konsument jest słabszą stroną stosunku prawnego i z tej racji wymaga ochrony, a więc pewnych uprawnień, które doprowadziłyby do przynajmniej względnego zrównania pozycji kontrahentów” (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 lipca 2011 r. P 1/10, OTK-A 2011, Nr 6, poz. 53 pkt III. 2.4.; zob. także wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 września 2011 r., K 8/09). Jednocześnie celem tej ochrony nie jest faworyzowanie konsumentów, lecz tworzenie rozwiązań prawnych, które pozwalają urzeczywistnić zasadę równorzędności stron stosunków cywilnoprawnych (szerzej zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 11 lipca 2011 r., P 1/10; z 15 marca 2011 r., P 7/09 i powołane tam orzecznictwo dotyczące art. 76 Konstytucji).

9. W realiach ocenianej sprawy ważne jest także to, że zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Przepis ten został wprowadzony do Kodeksu cywilnego w wyniku implementacji postanowień Dyrektywy 93/13. Należy zaznaczyć, że z uwagi na to, że kształt polskiego prawa konsumenckiego jest w zasadniczej mierze efektem implementowania uregulowań prawa unijnego, konieczne jest dokonywanie oceny zachowania standardów ochrony konsumentów także przez pryzmat zasad i wymagań prawa europejskiego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 15 grudnia 2021 r., I NSNc 147/21, pkt 10; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 14; z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 10).

Artykuł 385¹ § 1 k.c. ma charakter ochronny dla konsumenta, czego wyrazem jest wynikająca z treści tego artykułu sankcja bezskuteczności niezgodnionej indywidualnie klauzuli, kształtującej jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Taki charakter ochronny mają także przepisy przywołanej Dyrektywy 93/13.

10. Zauważyć należy, że poza bezpośrednim umocowaniem w art. 76 Konstytucji, ochrona konsumentów, na mocy art. 9 Konstytucji znajduje podstawy także w Traktacie o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej: „TFUE”), a zważywszy, że kształt polskiego prawa konsumenckiego jest w ogromnej mierze efektem implementowania do krajowego porządku prawnego uregulowań unijnych, oczywiste jest, że ochrona wynikająca z art. 76 Konstytucji nie może abstrahować od zasad i wymagań prawa europejskiego (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 września 2005 r., K 38/04; wyroki Sądu Najwyższego z: 28 czerwca 2023 r., II NSNc 208/23; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20). Stwierdzenie takie oznacza, że przy interpretacji art. 76 Konstytucji należy uwzględnić Dyrektywę 93/13, której celem jest zbliżenie przepisów państw członkowskich odnoszących się do nieuczciwych warunków umownych w umowach konsumenckich (art. 1 ust. 1 Dyrektywy 93/13). Na akt ten powołał się także skarżący w wywiedzionej skardze nadzwyczajnej. W preambule do tej dyrektywy wprost wskazano, że sądy i organy administracyjne państw członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Z orzecznictwa TSUE wyprowadzić można tezę, że prawo europejskie kształtuje wyraźną powinność przeprowadzania kontroli treści umów zawieranych z konsumentami (por. postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 28 listopada 2018 r., C-632/17).

W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się także, że obowiązek oceny nieuczciwego charakteru warunków umowy spoczywa na organach wymiaru sprawiedliwości (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 kwietnia 2016 r., *Radlinge i Radlingerová*, C-377/14). Sądy krajowe z urzędu weryfikują czy postanowienia umowne mają nieuczciwy charakter, stosując przy tym przepisy proceduralne w taki sposób, aby zapewnić konsumentowi skuteczną ochronę (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 30 maja 2013 r., *Jőrös*, C-397/11). Z obowiązku tego nie zwalnia sądu brak aktywności po stronie konsumenta (wyrok z 14 czerwca 2012 r., *Banco Español de Crédito SA*, C-618/10). Sąd powinien poinformować konsumenta, że postanowienie umowne jest niedozwolone, nie można jednak uznać go za niewiążące, jeżeli konsument powoła

się na to postanowienie umowne (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 lutego 2013 r., *Banif Plus Bank Zrt.*, C-472/11).

Stanowisko takie znajduje potwierdzenie także w judykaturze Sądu Najwyższego. Wskazuje się bowiem, że w każdym przypadku, w którym sąd rozpoznaje sprawę dotyczącą skierowanego przeciwko konsumentowi roszczenia wynikającego z umowy zawartej przez niego z przedsiębiorcą, ma on obowiązek zbadać treść tej umowy, aby ocenić, w jakim zakresie konsument jest związany postanowieniami takiej umowy, a zatem w konsekwencji czy dochodzone roszczenie zasługuje na uwzględnienie, a jeśli tak, to w jakim zakresie (wyroki Sądu Najwyższego z: 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 5 października 2021 r., I NSNc 366/21; 27 października 2021 r., I NSNc 180/21; 30 czerwca 2022 r., I NSNc 646/21; 13 marca 2024 r., II NSNc 37/23).

11. Skarżący uzasadnił, że w jego opinii naruszenie art. 76 Konstytucji polega na wydaniu przez sąd orzeczenia nakładającego na stronę będącą konsumentem obowiązek zapłaty w oparciu o błędną wykładnię przepisów prawa i uznanie, że klauzule waloryzacyjne stanowią dozwolone postanowienia umowne.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest *ex lege* pozbawione mocy wiążącej od samego początku i każdy organ orzekający w sprawie dotyczącej roszczenia z umowy z udziałem konsumenta jest obowiązany z urzędu to uwzględnić, chyba że konsument temu się sprzeciwi w sposób niewymuszony i jednoznaczny (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2018 r., III CZP 114/17; oraz wyrok Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2023 r., II NSNc 134/23, pkt 12.).

12. W realiach rozpoznawanej sprawy Sąd obu instancji dokonując oceny o braku podstaw do dyskwalifikacji postanowień umownych przewidujących indeksację kredytu hipotecznego zaciągniętego przez pozwaną, oparły się na twierdzeniu, że pozwana została poinformowana o ryzyku związanym z możliwą zamianą kursu frank szwajcarskiego. Tymczasem stosownie do treści art. 385¹ § 1 k.c. samo poinformowanie drugiej strony o ryzyku mogącym wiązać się z konkretnym postanowieniem umownym, nie znosi niedozwoloności takiego postanowienia, jeśli nie zostało ono indywidualnie ustalone przez strony. Ani Sąd Okręgowy, ani Sąd Apelacyjny nie odniosły się zaś do przebiegu negocjacji pomiędzy stronami, jak

również nie poczyniły żadnych ustaleń w przedmiocie realnej możliwości wpływu pozwanej na treść poszczególnych postanowień umownych. Powyższe jest zaś tym bardziej istotne, że przedmiotowa umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umownego, a doświadczenie życiowe i istota narzędzia, jakim jest wzorzec umowny, jednoznacznie wskazuje, że w takiej sytuacji – co do zasady – swoboda konsumenta ogranicza się do możliwości odstąpienia od zawarcia takiej umowy.

Takie pobieżne przeprowadzenie badania treści umowy pod tym kątem abuzywności jej postanowień, świadczy o niespełnieniu wymagań płynących z konstytucyjnej zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. W konsekwencji stwierdzić należy, że w postępowaniu objętym skargą nadzwyczajną ochrony takiej stronie pozwanej nie zapewniono.

13. Mając na uwadze całość powyższej argumentacji, w ocenie Sądu Najwyższego, w niniejszej sprawie uchylenie zaskarżonego wyroku jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Zdefiniowana w art. 89 § 1 u.SN przesłanka ogólna skargi nadzwyczajnej jednoznacznie nawiązuje do art. 2 Konstytucji, co czyni koniecznym dokonywanie jej wykładni przy wykorzystaniu osiągnięć orzecznictwa i doktryny traktujących o tej konstytucyjnej zasadzie (zob.m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2022 r., I NSNc 205/21).

Dokonując zatem ważenia racji, jakie w świetle art. 2 Konstytucji przemawiają za przyznaniem pierwszeństwa ochronie powagi rzeczy osądzonej i w konsekwencji utrzymaniem w mocy prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach wydanego z naruszeniem art. 76 Konstytucji w zw. z art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, a ogółem racji wynikających w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego z integralnie pojmowanej zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, Sąd Najwyższy stwierdza, że akceptacja praktyki orzeczniczej, polegającej na wydawaniu orzeczenia przeciwko konsumentowi bez prawidłowego zbadania ważności i wiążącego charakteru postanowień umowy łączącej strony, prowadzić będzie do powstania mechanizmu obejścia Dyrektywy 93/13 i stanowić będzie strukturalne zagrożenie zbiorowych interesów konsumentów (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28

października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 13 marca 2024 r., II NSNc 37/23).

14. Wobec powyższego, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 u.SN w zw. z art. 2 oraz art. 76 Konstytucji oraz art. 98 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN, orzekł jak w sentencji.

JW

[r.g.]